

התמודדות עם ההשפעות של משבר הקורונה על אנשים החיים בעוני מתמשך: סקירה בין-לאומית

עירית אייזיק, דנה ברנדר, זהר שרביט, שקד לובצקי-גטה, אמיליה קפרנוב, דורי ריבקין

מאי 2020

עיקרי הדברים

1. **משבר הקורונה פגע פגיעה קשה במיוחד ביחידים ובמשפחות החיים בעוני.** זאת בשל חשיפה מוגברת למחלה ולסיכונים, פגיעה בתעסוקה או עבודה תוך חשיפה וסיכון, הגדלת ההוצאות הנוספות, צמצום התחבורה הציבורית, הרחבת הפער הלימודי, תלות גוברת בבירוקרטיה ובאמצעים דיגיטליים וצמצום הגישה לשירותי הרווחה ומסגרות תומכות. מצב זה פגע עוד יותר באוכלוסיות פגיעות במיוחד, ובהן משפחות שבראשן הורה עצמאי, שוהים לא חוקיים ודרי רחוב.
2. **מדינות שונות מעניקות מענה חירום באמצעות חבילות סיוע לארגוני רווחה וסיוע כלכלי פרטני** מסוגים שונים. אלה כוללים תשלום ימי מחלה לעובדים בבידוד, פיצוי עבור אובדן שכר ותוספות שכר לעובדים בשכר נמוך, הרחבת קצבאות, סיוע בתשלום עבור דיור, חשמל ומים ומענקים חד-פעמיים. יש לציין כי בחלק מן המדינות יש אוכלוסיות, כמו פליטים ומהגרי עבודה, שלא זכאיות למענים ממשלתיים ו/או מתקשות לממש את זכויותיהן.
3. **זרכים נוספות שננקטו להקלה על אוכלוסיות בעוני** כללו קיצור והקלה על תהליכים בירוקרטיים, מתן שירותי רווחה מרחוק והגדרת עובדי רווחה עובדים חיוניים, הספקת גישה לאינטרנט וציוד מחשבים, תגבור לימודי לצמצום פערים, נקיטת יוזמות לסיוע בהספקת מזון, סידור דיור זמני לדרי רחוב, שיפור הנגישות לשירותים עבור אוכלוסיית מהגרים ויוזמות קהילתיות לסיוע מקומי.
4. **לקראת חזרה הדרגתית לשגרה והיערכות למצבי חירום בעתיד** גורמים מקצועיים וארגונים בינלאומיים, כדוגמת ה-OECD, מציעים צעדים לפישוט הליכים בירוקרטיים, חיזוק רשת הביטחון הכלכלי עבור משפחות שנפגעו, ביסוס הגישה לאינטרנט כזכות אדם בסיסית, הנגשת מידע לאנשים החיים בעוני ולמהגרים, שיתוף אנשים החיים בעוני בתהליכים של שיתוף הציבור, כפי שיפורט בהרחבה בהמשך. כמו כן, משבר הקורונה הציף את החשיבות של ביסוס מעמדם של עובדים סוציאליים ועובדי רווחה כעובדים חיוניים בכל היערכות למצב משבר כדי להבטיח מתן מענים לאוכלוסיות הפגיעות בחברה.

1. הקדמה

בשלהי 2019 ובתחילת 2020 התפשטה מחלת ה-COVID-19, הנגרמת על ידי נגיף קורונה (SARS-CoV-2), בכל העולם. המקרה הראשון אובחן בישראל בפברואר 2020. ברחבי העולם, וגם בישראל, ננקטה אסטרטגיה של בידוד וריחוק חברתי להאטת התפשטותה, ואלה הביאו להאטה דרמטית בפעילות הכלכלית בישראל ובעולם. על פי שירות התעסוקה, שיעור דורשי העבודה בישראל, שעמד על כ-4% ערב המשבר, חצה באפריל את סף ה-25%. תמונת מצב דומה נראתה במדינות רבות בעולם. אנשים שחיים בעוני מתמשך וכן אנשים שחיים על סף העוני, סופגים מכה קשה במיוחד.^{1 2} בניגוד למובטלים אחרים, אין לעובדים עניים חסכוניות או אשראי. גם אנשים החיים בעוני שלא היו מועסקים גם לפני המשבר, נפגעים ממנו. רבים חיים בתנאי צפיפות, בדיור לקוי וללא גישה לטכנולוגיה – כל אלה מורגשים יותר כאשר ההסגר מחייב להישאר בבית. מעבר לכך, אנשים החיים בעוני מתמודדים גם בשגרה עם מצבי מצוקה ולחץ מתמשכים, שאליהם מצטרפות בתקופה זו דאגות חדשות. כל זאת בזמן שרבים מן השירותים והמסגרות שסייעו בהתמודדות זו נסגרו או שפעילותם צומצמה משמעותית.

מאז פרוץ המגפה החלו להצטבר במדינות שונות פרקטיקות ומענים שנועדו לסייע לאנשים החיים בעוני מתמשך להתמודד בתקופה הקשה. כמו כן, נעשית חשיבה על צרכיהם בעת החזרה לשגרה ובהכנה למצבי חירום בעתיד. סקירה זו³ נועדה ללמוד מן הנעשה במדינות שונות בעת משבר הקורונה כמענה לצרכים של אנשים (יחידים ומשפחות, כולל ילדים) החיים בעוני מתמשך, מטעם הממשלה, הרשויות המקומיות, ארגוני החברה האזרחית וכן בהתארגנות עצמית.

מסמך זה סוקר את דרכי ההתמודדות עם צרכיהם של אנשים החיים בעוני במדינות אלה: בריטניה, ארצות הברית, קנדה, ניו זילנד, אוסטרליה, שבדיה, גרמניה וצ'כיה. לסקירה נבחרו מדינות שעליהן ניתן היה לאתר מידע חשוב בנושא הסקירה בוצעה מתוך אתרי אינטרנט, מסמכים רשמיים ופרסומים בתקשורת ובמדיה החברתית. עיקרי הממצאים מפורטים להלן וכן בלוחות המסכמים בפרק 6.

2. קשיים שאנשים החיים בעוני מתמודדים עימם בעקבות המשבר

ארגון האומות המאוחדות הציב את צמצום העוני בראש סדר העדיפויות שלו⁴, והוא מעריך כי מגפת הקורונה מחזירה את המאבק בעוני בעולם כשלושים שנה לאחור, וכי 420-580 מיליון אנשים יתווספו לאוכלוסיית החיים בעוני⁵. כדי לתת מענה הולם לפגיעה הקשה שחווים אנשים החיים בעוני במצב הנוכחי, חשוב להבין את הקשיים העומדים בפניהם ואת הפגיעה ארוכת טווח שעליהם יתמודדו.

בריאות – לאנשים החיים בעוני שיעורים גבוהים מן הרגיל של מצבי בריאות שמגבירים את הסיכוי לסיבוכים ממחלת הקורונה, ובהם סוכרת, יתר לחץ דם, עישון והשמנה. כך גובר הסיכוי שהידבקות בנגיף הקורונה בקרב אנשים אלה תסתיים במחלה קשה יותר⁶.

תעסוקה – שוק התעסוקה כיום מתאפיין בעלייה מתמדת במספר העובדים החיים מתחת לקו העוני למרות היותם עובדים. לפי נתוני המוסד לביטוח לאומי לשנת 2018, יותר ממחצית מן האנשים החיים בעוני הם

¹ <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/covid-19-protecting-people-and-societies-e5c9de1a/>

² <https://insightplus.mja.com.au/2020/14/covid-19-can-we-stop-it-being-this-generations-great-depression/>

³ הסקירה בוצעה לבקשתם של אגף מתוו"ה ומינהל שירותים אישיים וחברתיים במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים וגויינט ישראל-אשלים.

⁴ <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>

⁵ <https://www.wider.unu.edu/publication/estimates-impact-covid-19-global-poverty>

⁶ <https://www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/migrated/files/income-health-poverty-full.pdf>

אנשים עובדים⁷. אנשים אלה עובדים בשכר נמוך, ללא ביטחון תעסוקתי ובתנאים קשים. רבים מן העובדים בעוני מתפרנסים או משלימים הכנסה בעבודה "בשחור" כדי להגיע להכנסה מינימלית המאפשרת קיום בכבוד. זאת ועוד, שוק העבודה מקוטב מאוד כיום; עסקים שיכולים לבצע התאמה מהירה לעבודה מן הבית (נקראים לעיתים "תחום המוח"), ומנגד, בעיקר בתחום השירות, מועסקים אנשים בשכר נמוך שאינם יכולים לעבור לעבודה מרחוק⁸. מגפת הקורונה הציבה אנשים בעוני בקושי מיוחד. עובדים רבים בשכר נמוך הוצאו לחל"ת או פוטרו, והם נסמכים כעת על דמי אבטלה נמוכים אף יותר משכרם הנמוך ממילא. מי שנשארים בעבודה מוצאים את עצמם חשופים מאוד להידבקות בנגיף בשל סוג העבודה שלהם: קופאיות, עובדי שליחויות, עובדי ניקיון וכדומה⁹.

תחבורה ציבורית – ההסתמכות על תחבורה ציבורית מקשה על אנשים החיים בעוני במצב החירום הנוכחי. ראשית, בשבועות הראשונים צומצמה משמעותית התחבורה הציבורית ומי שהיו צריכים להגיע לעבודה התקשו לעשות זאת. שנית, אנשים הנוסעים בתחבורה הציבורית חשופים יותר לסכנת הידבקות, אולם מאחר שלאנשים בעוני לרוב אין רכב פרטי, אין להם ברירה אלא להיעזר בה¹⁰.

ביטחון תזונתי – עמותות העוסקות בחלוקת מזון בכל רחבי העולם, וגם בישראל¹¹, דיווחו על עלייה גדולה בפניות אליהן. עם העמקת האבטלה והירידה בהכנסה, אנשים רבים מתקשים לספק את צרכיהם הבסיסיים, במיוחד נוכח העלייה בהוצאות משק הבית כאשר כל בני הבית אוכלים את כל הארוחת בבית ואינם נהנים מתוכניות הזנה בבית ספר, במסגרות אחר הצהריים או מארוחות במקום העבודה, הצורך ברכישת ציוד מיגון, חוסר היכולת להגיע לחנויות זולות לקניות וכדומה.

נגישות למידע – אחד הקשיים החריפים ביותר של אנשים החיים בעוני הוא מחסום דיגיטלי. בזמן משבר, יותר מתמיד, מידע רב עובר דרך האינטרנט (הודעות משרד הבריאות, הגשת תביעות למוסד לביטוח לאומי, ועוד). זאת ועוד, המידע משתנה כמעט בכל יום, לעיתים כמה פעמים ביום, והוא אינו נגיש בדרכים אחרות. מצב זה מדיר בפועל אוכלוסיות שלמות מגישה למידע ולשירותים שניתן לקבלם רק דיגיטלית. אנשים החיים בעוני, שרבים מהם מתקשים להשיג מידע רלוונטי בשל פער בצידוד, בתשתית אינטרנט ובעיקר באוריינות הדיגיטלית, מוצאים את עצמם מודרים מן החברה וללא יכולת לקבל מידע ושירותים הנחוצים להם¹².

הגדלת הפער הלימודי – מחקרים מראים כי גם לאחר חופשות ארוכות, כמו חופשת הקיץ, מעמיקים הפערים בין ילדים ממשפחות החיות בעוני לחבריהם שחיים במשפחות מבוססות ומשכילות יותר¹³. גם ההפסקה הארוכה בפעילות מערכת החינוך בשל הקורונה תעצים את הפער מסיבות שונות¹⁴: למידה מרחוק אינה אפשרית בכל הבתים, בוודאי לא בבתי שבהם אין מחשב לכל ילד, אם בכלל יש מחשב בבית ואם קיים חיבור יציב לאינטרנט. הסביבה הביתית במשפחות החיות בעוני בדרך כלל צפופה ולחוצה, דבר שמקשה עוד יותר על היכולת של הילדים ללמוד בבית. מסגרות ההעשרה הבית-ספריות, שסייעו לילדים,

⁷ https://www.btl.gov.il/Publications/oni_report/Documents/oni2018.pdf

⁸ The polarization of protection is connected to Labour Market Polarization, Bruno Palier, SchiencePo-Centre D'etudes Europeennes. Webinar 27.4.2020. <https://www.sciencespo.fr/en/news/news/webinar-the-social-impacts-of-confinement/4876>

⁹ <https://www.reuters.com/article/health-coronavirus-innecity/feature-poor-city-dwellers-run-greatest-%E2%80%8Ecoronavirus-risk-idUSL8N2BV2HD>

¹⁰ <http://www.msn.com/?ocid=iehphttps://www.reuters.com/article/health-coronavirus-innecity/feature-poor-city-dwellers-run-greatest-%E2%80%8Ecoronavirus-risk-idUSL8N2BV2HD>

¹¹ <https://www.maariv.co.il/corona/corona-israel/Article-757763>

¹² <https://theconversation.com/the-digital-divide-leaves-millions-at-a-disadvantage-during-the-coronavirus-pandemic-133608>

¹³ Stewart, H., Watson, N., & Campbell, M. (2018). The cost of school holidays for children from low income families. *Childhood*, 25(4), 516-529. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0907568218779130>

¹⁴ <https://www.news1.co.il/Archive/0043-D-140878-00.html>

הפסיקו לפעול, והורים שידם אינה משגת לא יוכלו לסייע לילדיהם להשלים את הפערים הלימודיים באמצעות שיעורים פרטיים. נוסף לכל זאת, הקשיים הכלכליים צפויים לגרום להגברת נשירה של תלמידים שיידרשו לסייע בכלכלת משפחתם.¹⁵

אוכלוסיות פגיעות במיוחד – בקרב אנשים החיים בעוני יש אוכלוסיות פגיעות במיוחד: **דרי הרחוב** שמוצאים את עצמם חשופים יותר בימים אלו לנגיף ואין ביכולתם לשמור על ריחוק חברתי. **מהגרי עבודה** ושהים לא חוקיים – אנשים שעובדים בתחומי המלונאות, ניקיון, מסעדות ותחומי סיעוד ושירות נוספים מוצאים את עצמם ללא פרנסה וללא רשת ביטחון בדמות קצבאות ותמיכה; **אימהות חד-הוריות** נאלצות להתמודד בשתי חזיתות בזמן המשבר; אם הן נשארות בבית עם ילדיהן ולא הולכות לעבודה, כמפרנסות יחידות, הן מאבדות את הכנסתן ויתקשו לעמוד בתשלומים השוטפים, זאת לצד הצורך לבשל, לנקות ולחנך את הילדים לבד בימים אלו. אם הן ממשיכות לעבוד בתקופה זו, הן מתקשות למצוא סידור לילדים, ולאור הוראות הריחוק החברתי חלה פגיעה במעגלי התמיכה שלהן, לעיתים עד כדי היעדר מוחלט¹⁶

3. דרכי התמודדות – סיוע כלכלי

מדינות רבות התגייסו כדי לסייע לתושבים ולמנוע קריסה כלכלית של המשק. בפרק זה יפורטו דרכי הסיוע הכלכלי שנועדו לתמוך באוכלוסיות במצבי עוני.

3.1 חבילות סיוע כלכליות לארגוני רווחה

חלק מן המדינות דיווחו על הקצאת חבילות סיוע ייחודיות לאוכלוסיות הנזקקות והחלשות ביותר. חבילת הסיוע **בצרפת** יועדה לסיוע חירום למשפחות המטופלות בשירותי הרווחה ולילדיהן¹⁷. **בריטניה** הקצתה סיוע לעמותות המפעילות אמבולנסים והסעות לטיפול רפואי ולעמותות המסייעות לקורבנות אלימות במשפחה, לילדים עם מוגבלויות ולמשפחות קשות יום¹⁸. **סקוטלנד** ייעדה את חבילת הסיוע לרשויות מקומיות, ל-food banks, לעמותות ולהתארגנויות מקומיות למתן סיוע כספי ישיר לנזקקים במינימום הליכים בירוקרטיים¹⁹. **קנדה** תמכה אף היא בארגונים המסייעים לעניים ולנזקקים²⁰. במסגרת סיוע זה הקצתה תמיכה ייחודית של 113 מיליון דולר לטובת אכלוס דרי הרחוב בתקופת הקורונה²¹. גם **ניו זילנד** הקציבה את מרבית חבילת הסיוע לארגוני הרווחה (61 מיליון דולר) עבור שיכון דרי רחוב במוטלים, עד אשר ימצא להם פתרון קבע²². **צ'כיה** ייעדה את הסיוע לעמותות ולארגונים התומכים בדרי רחוב, לאנשים תחת איום אובדן דיור, למשפחות עם ילדים, למשפחות חד-הוריות בהיקף משרה נמוך ולאנשים במצוקה כלכלית וחברתית²³. **בגרמניה** אושר בסוף מרץ 2020 חוק "חבילת הגנה סוציאלית" (Sozialschutz-Paket) שמטרתו לספק תמיכה לעצמאים, לעובדים, לעובדי בריאות ולבני משפחותיהם, ולהגן על הנזקקים ביותר מפני ההשפעות החברתיות

¹⁵ <https://www.hrw.org/news/2020/04/09/covid-19s-devastating-impact-children>

¹⁶ <https://discoversociety.org/2020/04/18/the-hidden-impact-of-covid-19-on-single-motherhood/>

¹⁷ <http://www.rfi.fr/en/france/20200415-french-government-boosts-covid-19-emergency-fund-to-110-billion-euros-health-workers-unemployed-coronavirus>

¹⁸ https://www.gov.il/BlobFolder/reports/corona_intelligence_services/he/corona_world260420.pdf

¹⁹ <https://www.gov.scot/news/helping-communities-affected-by-covid-19/>

²⁰ <https://www.canada.ca/en/department-finance/economic-response-plan.html#industry>

²¹ <https://www.canada.ca/en/employment-social-development/news/2020/04/canada-announces-support-to-those-experiencing-homelessness-and-women-fleeing-gender-based-violence-during-the-coronavirus-disease-covid-19-pandemic.html>

²² https://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=12327634

²³ <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/mpsv-zajistuje-potravinovou-a-materialni-pomoc-lidem-v-nouzi-i-v-prubehu-pandemie-covid-19>

והכלכליות של המגפה²⁴. בין השאר, החוק החדש מאפשר לאדם שלא מחפש עבודה לקבל תמיכה כלכלית וכן מקל על קבלת סיוע בתחומים נוספים²⁵.

3.2 סיוע כלכלי ליחידים ולמשפחות

מדינות שונות מעניקות סיוע כלכלי פרטני. להלן כמה דוגמאות בולטות.

תוספת שכר לעובדים חיוניים שהכנסותיהם נמוכות: בגרמניה, הממשלה אישרה תוספת של 60% מן השכר נטו כתמיכה לעובדים בעבודות זמניות בתחומים המוגדרים חיוניים: בריאות, מים ופסולת, חקלאות, תחבורה, מנהל מדינה ועוד. תוספת השכר ביקשה גם להגביר את המוטיבציה של העובדים להשתתף בפעילויות התנדבות מעבר לשעות עבודתם הרשמיות הנדרשות לצורך סיוע בתקופת המשבר²⁶.

תוספת לקצבאות: כמה מדינות קבעו תוספת לקצבאות לתקופת משבר הקורונה. כך למשל, בארצות הברית הוגדלה קצבת האבטלה למובטלים (ישנים וחדשים), ב-\$600 לשבוע, למשך ארבעה חודשים²⁷. גם בגרמניה ניתנה תוספת לקצבאות הילדים של עד 185 אירו בחודש, במטרה לחזק משפחות שהכנסתן נמוכה או כאלו שאיבדו את הכנסתן בעקבות המשבר²⁸. בניו זילנד הוגדלה גם קצבה עבור משפחה יחידנית²⁹. לצד מתן התוספות, יש לציין כי במדינות אלו יש אוכלוסיות שאינן זכאיות להטבות. כך למשל, בארצות הברית מרבית ההטבות הכלכליות אינן רלוונטיות לאנשים חסרי עבודה, לעובדים ב"שחור" או לבעלי הכנסות נמוכות במיוחד³⁰. בקנדה, לא זכאים להטבות הכלכליות עובדים במשרה חלקית או עובדים בעבודות מזדמנות. נוסף לכך, גם אם מתקבל סיוע, הוא חלקי מאוד ואינו מספיק למי שנמצא מתחת לקו העוני ומקבל 50% משכר המינימום³¹.

סיוע בתשלומים שוטפים: בקנדה, חברות המים והחשמל הפחיתו זמנית את התשלום והפסיקו את ניתוקי החשמל עקב אי-תשלום, כדי להבטיח לכל משפחה זמינות לחשמל ולמים בתקופת המשבר³².

סיוע כלכלי בתחום הדיור: הסיוע מתבטא הן בהגנה ממשלתית על דיירים מפני פינוי בעקבות אי-תשלום שכר דירה או משכנתא, כפי שנעשה למשל בסקוטלנד³³, והן באמצעות סיוע כספי עבור תשלומי שכר הדירה והמשכנתא. כך, במיין שבארצות הברית ניתן סיוע חד-פעמי של עד \$500 לנוזקים לצורך תשלום שכר דירה³⁴. בבריטניה הוגדלה קצבת הסיוע בשכר דירה (עד ל-30% מעלות שכר הדירה)³⁵.

²⁴ <https://www.wsws.org/en/articles/2020/04/04/hung-a04.html>

²⁵ <https://www.bmas.de/DE/Schwerpunkte/Informationen-Corona/Sozialschutz-Paket/sozialschutz-paket.html>

²⁶ <https://www.bmas.de/DE/Schwerpunkte/Informationen-Corona/Sozialschutz-Paket/sozialschutz-paket.html>

²⁷ <https://www.hrw.org/news/2020/03/19/us-address-impact-covid-19-poor>

²⁸ <https://www.bmas.de/DE/Schwerpunkte/Informationen-Corona/Sozialschutz-Paket/sozialschutz-paket.html>

²⁹ <https://www.workandincome.govt.nz/covid-19/changes-to-how-we-work.html#null>

³⁰ <https://www.hrw.org/news/2020/03/19/us-address-impact-covid-19-poor>

³¹ https://www.vice.com/en_ca/article/y3med7/justin-trudeau-billion-dollar-coronavirus-plan-for-canada-abandons-gig-workers

³² <https://www.canada.ca/en/employment-social-development/news/2020/04/canada-announces-support-to-those-experiencing-homelessness-and-women-fleeing-gender-based-violence-during-the-coronavirus-disease-covid-19-pandemic.html>

³³ <https://www.gov.scot/publications/coronavirus-covid-19-homelessness/>

³⁴ <https://mainebeacon.com/anti-poverty-advocates-say-mills-new-housing-measures-are-essential-but-should-go-further/>

³⁵ https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/877744/Technical_Guidance_COVID_19_PRS_v4.pdf

מענקים חד-פעמיים : בחלק ממחוזות קנדה העניק הממשל המקומי מענק חד-פעמי של \$1,000 למי שאיבד את הכנסתו בעקבות המשבר³⁶. בארצות הברית, כחלק מחבילת הסיוע הממשלתית, הוענק סיוע חד-פעמי (\$1,200 למשפחה, ועוד \$500 לכל ילד מתחת לגיל 16) למשפחות שבהן לשני בני הזוג יש מספר ביטוח לאומי (SSN) ומשתכרות פחות מ-\$75,000 בשנה. להטבה זו אינם זכאים מהגרים, אזרחים שאינם מבוטחים ומי שלא הגישו דוח למס הכנסה³⁷. כדי לסייע לאוכלוסיות שאינן עומדות בקריטריונים לקבלת ההטבות הממשלתיות, הוקמו תמיכות מקומיות באמצעות עמותות ותרומות. בעיר ניו יורק, קרן פילנתרופית גייסה 20 מיליון דולר לטובת מענקים חד-פעמיים לכ-20,000 מהגרים לא חוקיים שלא היו זכאים למענק מן המדינה וחילקה \$400 ליחידים ו-\$1,000 למשפחות³⁸.

4. דרכי התמודדות – פרקטיקה ומענים שאינם כלכליים בלבד

נוסף לסיוע כספי, המדינות אימצו דרכים שונות להגיש סיוע ולהנגיש שירותים לאוכלוסיות בעוני. להלן דוגמאות.

קיצור הליכים בירוקרטיים והקלה על הליכים בירוקרטיים : רבים מן האנשים החיים בעוני מתקשים להתמודד עם חסמים בירוקרטיים גם בעת שגרה. במדינות שונות ננקטו צעדים להקל על הבירוקרטיה; בבריטניה הוקפאה זמנית הדרישה לפגישות הערכה פנים אל פנים לקביעת הזכאות לקצבאות נכות למשך שלושה חודשים, וצומצמו משמעותית הדרישות מן הרשויות המקומיות לקיים תהליכי הערכה של הפונים לקבלת קצבאות³⁹. כמו כן, יינתן סיוע במילוי הטפסים הנדרשים לקבל קצבאות למי שלא יכולים או מתקשים לעשות זאת בהליך מקוון⁴⁰. גם בניו זילנד צומצמו משמעותית הליכים בירוקרטיים. למשל, בוטלה החובה לעבור ועדות לאישור מחדש של קצבאות נכות, והורחבה תקופת הזכאות לקצבאות⁴¹.

הענקת שירותי רווחה : אנשים החיים בעוני זקוקים לשירותי הרווחה בשגרה, ובעת משבר אף יותר. כדי להבטיח את המשך הענקת שירותי הרווחה, בקנדה שירותי רווחה הוגדרו חיוניים, והעובדים בהם הוגדרו עובדי חירום⁴². בבריטניה, עובדים סוציאליים וכן עובדי סיעוד ורווחה סמך מקצועיים (care workers) הוגדרו עובדים חיוניים, בדומה לצוותים רפואיים, ועל כן הם זכאים לבדיקות קורונה; נערך גיוס מסיבי של עובדים חדשים והחזרתם של עובדים ותיקים למעגל העבודה כדי להרחיב את אפשרויות המענה; הוקם קו טלפוני לתמיכה ברווחתם הנפשית של העובדים בזמן המשבר; והורחבה האפשרות של שימוש בטכנולוגיות של שיחות מרחוק כדי לשמור על קשר עם מטופלים⁴³. בגרמניה הועבר "חוק נותני השירותים החברתיים", ולפיו הממשלה מעניקה סיוע כלכלי להמשך תפקוד שירותי הרווחה דרך הממשלה וספקי שירות בשעת המשבר, המיועד לאפשר להם לספק שירות מוגבר לאוכלוסיות הנזקקות לכך בזמן הקורונה.

³⁶ <https://www.policynote.ca/provincial-responses-covid/>

³⁷ <https://wclp.org/analysis-of-federal-coronavirus-aid-relief-and-economic-security-cares-act/>

³⁸ <http://www.centernyc.org/urban-matters-2/2020/4/21/if-we-dont-fight-inequality-covid-19s-effects-will-persist-and-blight-our-future>

³⁹ <https://www.gov.uk/government/publications/coronavirus-covid-19-changes-to-the-care-act-2014/care-act-easements-guidance-for-local-authorities>

⁴⁰ <https://askcpag.org.uk/content/200997/benefit-and-coronavirus-an-overview>

⁴¹ <https://www.workandincome.govt.nz/covid-19/changes-to-how-we-work.html#null>

⁴² <https://www.publicsafety.gc.ca/ent/ntnl-scrtr/crtcl-nfrstrctr/esf-sfe-en.aspx>

⁴³ https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/879639/covid-19-adult-social-care-action-plan.pdf

הרחבת המענים כוללת, בין היתר, מתן שוברים, סיוע סיעודי, סלי מזון, עזרה בליווי לביקורי רופא וייעוץ ותמיכה טלפונית⁴⁴.

חלק משירותי קבלת הקהל סגורים, הן במשרדי ממשלה והן בעמותות, ושירותים רבים עברו לתת מענה חלופי בטלפון או בשיחת וידאו⁴⁵. ארגונים שונים, כגון יוניסף, התאגדו והוציאו מסמך הנחיות לעובדים הסוציאליים ולשירותים החברתיים המפרט כיצד להמשיך להעניק שירות יעיל, מותאם ובטוח לאוכלוסייה שזקוקה להם, פנים אל פנים או מרחוק⁴⁶.

מענים לחסם הדיגיטלי: כאמור, החסם הדיגיטלי משפיע רבות על אנשים החיים בעוני בתקופה זו. בסקוטלנד, הממשלה תומכת ביוזמה המסייעת למשפחות שאין ברשותן מחשבים, לקבל מחשבים או טאבלטים. הארגון אוסף ציוד מחשבים שנתרם ובונה רשת ארצית לתיאום בין הגופים העוסקים בכך⁴⁷. בארצות הברית, חברות תקשורת גדולות, ובהן AT&T, הצהירו כי יעזרו "לשמור על אמריקה מחוברת" בתקופה זו. הם אינם מנתקים לקוחות שלא שילמו את החשבון ופותחים אפשרויות Wi-Fi למי שזקוק לכך⁴⁸. יתרה מזו, נציבות התקשורת הפדרלית של ארצות הברית מחייבת ספקי אינטרנט לשמור על גישה לא מוגבלת לאינטרנט, לא להפסיק שירות ללקוחות שאינם מסוגלים לשלם את חשבונותיהם, לוותר על כל העמלות ולפתוח נקודות של Wi-Fi לכל אמריקאי שזקוק לכך⁴⁹.

צמצום הפער הלימודי: ארגון ה-OECD ממליץ למדינות שעברו ללמידה מרחוק לסייע בתגבור למי שזקוק לכך. כמו כן, הארגון ממליץ על תגבור דיגיטלי, אך גם על הרחבה של השיעורים מעבר לשנת הלימודים הרגילה, במידת הצורך. זאת כדי לאפשר גישור על פערים לימודיים שנוצרו בתקופת המשבר ולא "לגרור" אותם לטווח הארוך⁵⁰. ואכן, רוב המדינות נוקטות צעדים ברוח זאת. כך לדוגמה, יוזמה של עמותה מקנדה מסייעת לילדים בסיכון, בעיקר מן הקהילה הילידית, לקבל ספרים ועזרים לימודיים כדי שלא יחמיצו חומר⁵¹.

ביטחון תזונתי: מחסור בביטחון תזונתי הוא אחת מן הדאגות המרכזיות של ממשלות ברחבי העולם, ועל כן הן מעניקות סיוע בתחום. בארצות הברית, משרד החקלאות הרחיב את האפשרויות של התושבים לקבל סיוע במזון והנגיש אותו לציבור בדרכים שונות – הרחבת הזכאות לתלושי מזון, תוספת תקציבית ל-food banks ברחבי ארצות הברית והנגשתם לתושבים, חלוקת מזון עירונית במקום מפעלי ההזנה שהיו קיימים בבתי הספר ותוכניות מזון ייחודיות הייעודיות לנשים בהיריון ולנשים אחרי לידה ולילדיהן⁵². בבריטניה חברו יחד ביוזמה משותפת רשת סופרמרקטים גדולה (Sainsbury), יצרני מזון, חברות תובלה ולוגיסטיקה וחברת הגז הבריטית כדי להעביר מזון ל-food banks ברחבי המדינה. התארגנות כזו מאפשרת מענה נרחב ומשמעותי לעלייה בביקוש לחבילות מזון⁵³.

⁴⁴ <https://www.bmas.de/DE/Schwerpunkte/Informationen-Corona/Sozialdienstleister-Einsatzgesetz/einsatz-und-absicherung-sozialer-dienstleister.html>

⁴⁵ <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-usa-social-workers/social-work-from-a-social-distance-coronavirus-forces-u-s-child-advocates-to-adapt-idUSKBN2180FE>

⁴⁶ <https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/2020/05/SSW-TN-2.pdf>

⁴⁷ <https://futuredotnow.uk/devicesdotnow/>

⁴⁸ <https://www.cnet.com/news/internet-and-wireless-providers-will-waive-late-fees-and-keep-americans-connected/>

⁴⁹ https://www.hrw.org/news/2020/03/19/human-rights-dimensions-covid-19-response#_Toc35446578

⁵⁰ https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126985-nv145m3196&title=COVID-19-Protecting-people-and-societies

⁵¹ <https://www.savethechildren.ca/coronavirus/kids/>

⁵² <https://www.fns.usda.gov/disaster/pandemic/covid-19>

⁵³ <https://www.trusselltrust.org/category/news/>

דיור לדרי רחוב: דרי הרחוב הם אוכלוסיית קצה בקרב אנשים החיים בעוני, ונתונים בזמן הקורונה לסיכון מוגבר. באוסטרליה, שם מעריכים שיש כ-100,000 דרי רחוב, הוקמה "יוזמת המלונות" ולפיה הממשלה משכנת דרי רחוב במלונות והוסטלים שעומדים ריקים בימים אלו⁵⁴. ממשלת גרמניה נקטה אף היא צעדים לסייע לדרי הרחוב תוך התחשבות בתקנות הדורשות הקפדה על היגיינה וריחוק חברתי. כך למשל, בברלין, שם מספרם הרשמי של דרי הבית עומד על כ-2,000 (אך יש המעריכים כי מספרם גדול פי חמישה), העירייה אפשרה פתיחה של מקלטים לשעת חירום במהלך כל שעות היממה עבורם, ולא רק בלילות, כפי שפעלו בשגרה. כמו כן, הוצע מקום ל-350 דרי רחוב באכסניית נוער⁵⁵.

נגישות למידע וחיבור לשירותים: במדינות רבות יש חפיפה בין אוכלוסיית המהגרים ובין אנשים החיים בעוני. בשבדיה נעשו מאמצים לספק מידע למהגרים בשפת האם שלהם. פעילי זכויות אדם עבדו יחד עם קבוצות אתניות שונות כדי לתרגם ולהעביר הקלטות בשפות שונות הנוגעות לניקיון, לריחוק חברתי, להימנעות מהתקהלות וכדומה. נוסף לכך, מתחילת אפריל עלה קמפיין מידע רחב עוד יותר לטובת אוכלוסיית המהגרים, כדי לספק מידע יומי באמצעות מתנדבים שמתרגמים את המידע ל-15 שפות שונות ומשתפים את המידע בקבוצות מדיה חברתיות שונות⁵⁶. ברחבי ארצות הברית וקנדה פועלת עמותה בשם 2-1-1, ברמה המקומית והארצית, כדי להנגיש לציבור הרחב מידע על שירותים חברתיים וארגונים הפועלים לסיוע בתחומים כגון מזון, דיור, חינוך והתמכרות. נוסף לכך, העמותה מפעילה קו חם (211) הפועל 24/7 ב-180 שפות, והוא עוזר לחבר בין מי שזקוק לעזרה ובין הארגון הקהילתי באזורו שיכול לסייע לו בתחום הרלוונטי. המידע מתעדכן בקביעות⁵⁷.

בבריטניה הסמיכה הממשלה את השלטון המקומי להפעיל מתנדבים באמצעות ניהול רשימות המתנדבים והנזקקים לעזרה, יצירת קשר עימם וגיבוש תוכנית לסיוע מעשי ורגשי. נוסף לכך, הוקם גוף מרכזי בשם Covid-19 Mutual Aid UK, והוא מתמקד בהספקת משאבים וחיבור המתנדבים לקבוצות המקומיות הקרובות אליהם. עד כה גויסו עשרות אלפי מתנדבים לטובת ארגוני הסיוע⁵⁸.

השלטון המקומי, מענים בקהילה ויוזמות מקומיות: בתקופת משבר, תפקידן של הרשויות המקומיות, המכירות לעומק את האוכלוסייה שלהן, הוא חשוב ביותר. הרשויות יודעות כיצד לאגם משאבים, לסייע ליוזמות מקומיות ולהגיע למי שזקוקים לסיוע. כך למשל, באירלנד קם פורום שיתאם בין הרשויות המקומיות לבין המענים בקהילה⁵⁹. ברמה הקהילתית ניכרות יוזמות מקומיות רבות. בברלין, גרמניה, יוזמות קהילתיות חברתיות מסייעות בהתארגנות לעזרה הדדית. דוגמה לכך היא יוזמה לעידוד עזרה שכונתית שבמסגרתה חולקו גלויות ריקות ובהן אדם כותב לשכניו במה הוא מוכן לסייע – קניות, טיול עם הכלב, חיפוש עזרה, חיפוש מידע ועוד⁶⁰. בארצות הברית, ארגונים דתיים משמשים רשת ביטחון עבור קהילות פגיעות ומסייעים להן בזמנים קשים אלו בתחומים רבים, ובהם התחום הרפואי, הכלכלי, התזונתי והרוחני. התושבים מכירים את הארגון ואת הנפשות הפועלות, סומכים עליהם ויכולים להישען עליהם בעת צרה – יתרון גדול בתקופה זו של חוסר ודאות⁶¹. בניו זילנד הוקצו כ-5 מיליון דולר לטובת מלגה להקמת יוזמות קהילתיות. מטרת המלגות על סך \$5,000 היא לתמוך ביוזמות קהילתיות מקומיות

⁵⁴ <https://www.abc.net.au/news/2020-04-05/coronavirus-threat-to-homeless-posed-by-covid-19/12117700>

⁵⁵ <https://www.wsws.org/en/articles/2020/04/04/hung-a04.html>

⁵⁶ <https://www.fes.de/en/displacement-migration-integration/article-page-flight-migration-integration/segregation-toetet>

⁵⁷ <http://211.org/services/covid19>

⁵⁸ https://www.gov.il/BlobFolder/reports/corona_intelligence_services/he/

⁵⁹ <http://kildare.ie/CountyCouncil/CoronavirusInformation/Documents/Framework%20for%20Community%20Support%202.4.20.pdf>

⁶⁰ <https://factoryberlin.com/magazine/community-initiatives-resources/>

⁶¹ <https://www.heritage.org/religious-liberty/commentary/americas-faith-based-groups-helping-neighbors-time-crisis>

שתורמות לחוסן הקהילתי ומספקות מענים מותאמים לצורכי הקהילה. יוזמות שקיבלו את המלגה כוללים, בין היתר, שירותי תרגום ושירותי הובלת מזון לאנשים שזקוקים לכך⁶².

מענים בתחום התעסוקה לעובדים בשכר נמוך: בשבדיה, הממשלה קידמה יוזמה לעבודות 'ירוקות' עבור אנשים הרחוקים משוק העבודה כדי לצמצם אבטלה הקשורה למשבר המתמשך. ארגון היערות השבדי התבקש לקדם את היוזמה שמטרתה יצירת מסגרות של עבודה לפי שעות באזורי טבע ויערות, יחד עם הסוכנות השבדית לאיכות הסביבה. מטרת עבודה זו היא להגדיל את גישתם של אנשים עם השכלה נמוכה לחיי עבודה בחוץ, להגביר מיומנויות הנדרשות בתעשיות ירוקות ולהגביר את הסיכויים לתעסוקה בתחום זה בעתיד⁶³.

מענים לאוכלוסיות ייחודיות: יש דוגמאות נוספות למענים לאוכלוסיות ייחודיות ברחבי העולם. בצ'כיה, למשל, דף הפייסבוק "מועדון האימהות העצמאיות" מקשר בין תורמים למשפחות חד-הוריות נזקקות. דרך פלטפורמה זו נאספו יותר ממיליון קרונות (כ-40,000\$) לתמיכה באימהות חד-הוריות הסובלות בתקופה זו ממחסור במשאבים בסיסיים. כך התקבלו סלי מזון, בגדים, מחשבים לילדים ועוד⁶⁴. אוכלוסייה שמקבלת תשומת לב מיוחדת בבריטניה הם **צעירים שיוצאים ממסגרות חוץ-ביתיות של שירותי הרווחה**. צעירים אלו פגיעים יותר, נוטים לחוש יותר בדידות ולרבים מהם אין מקום בטוח להיות בו בזמן הבידוד החברתי. עובדי הרווחה והעמותות העובדים עם הצעירים הונחו לשמור עימם על קשר קרוב יותר, לברר כי הם מבינים את ההנחיות וכי יש להם מקום להיות בו. כמו כן, הם מציעים מגוון של פעילויות מקוונות – שיחות, מפגשים עם חברים, הפעלות למיניהן, כדי לסייע לשמור על קשר ולהפיג את הבדידות⁶⁵. בסקוטלנד הופץ מסמך מיוחד המתייחס לצרכים של אנשים שיכולים למצוא את עצמם ללא כל מקור הכנסה או מקום לגור ולא מקבלים מענה מן הסיוע הישיר של המדינה, כמו מהגרי עבודה ומחפשי מקלט. המסמך מדגיש כי על הרשויות המקומיות לדאוג לכך שאותם אנשים לא יישארו ללא קורת גג וכן יהיו זכאים לעזרה זמנית בדמי מחיה ובמזון⁶⁶.

5. הצעות בנוגע לחזרה לשגרה ולהיערכות למצבי חירום בעתיד עבור אנשים שחיים בעוני

בפרק זה מובאות הצעותיהם של ארגונים בין-לאומיים ושל מדינות שנסקרו למתן מענה לצרכים של אנשים בעוני בחזרה לשגרה, ולניצול הנלמד מן המשבר הנוכחי לצורך היערכות למצבי חירום בעתיד.

פישוט הליכים בירוקרטיים: אחת המשוכות המאתגרות ביותר עבור אנשים החיים בעוני היא התמודדות עם הליכים בירוקרטיים מורכבים. נוהלי החירום במדינות רבות כללו צמצום של ממש בהליכים בירוקרטיים מקובלים. בחשיבה קדימה על שגרה חדשה, ארגונים רבים, ובהם ארגון הביטחון הסוציאלי הבין-לאומי (International Social Security Association - ISSA) קוראים לממשלות להיערך לביקוש מוגבר של שירותי בריאות ודמי אבטלה בטווח הקצר ושל קצבאות אחרות בטווח הארוך יותר⁶⁷ ולפעול להמשך קיצור ופישוט של הליכים בירוקרטיים, כפי שנעשה בזמן משבר קורונה: הרחבה אוטומטית של זכאות סוציאלית

⁶²<https://www.msd.govt.nz/about-msd-and-our-work/newsroom/2020/covid-19/community-awareness-and-preparedness-grant-fund.html>

⁶³<https://www.government.se/articles/2020/04/green-jobs-important-measure-to-tackle-unemployment-during-covid-19-crisis/>

⁶⁴ <https://klubsvobodnychmatek.cz/pomoc-samozivitelkam-v-obdobi-epidemie/>

⁶⁵<https://coramvoice.org.uk/wp-content/uploads/2020/04/Coronavirus-pandemic-Role-of-the-leaving-care-worker-FINAL-14.04.20-PROOFED.pdf>

⁶⁶http://www.migrationscotland.org.uk/uploads/Guidance%20Covid%2019%20Supporting%20People%20with%20NRP%20200420_0.pdf

⁶⁷ <https://www1.issa.int/news/social-security-key-reduce-economic-and-social-impact-coronavirus>

(למשל לקצבת נכות, מזונות ילדים, השלמת הכנסה), ביטול זמני של הערכות תקופתיות תוך המשך אוטומטי של העברת קצבאות וכן לאפשר הגשת בקשות לקצבה על ידי מיופי כוח⁶⁸.

רשת של ביטחון כלכלי: דוח של האקדמיה הלאומית למדעים בארצות הברית הראה כי תוכניות של רשת ביטחון, המבוססות על העלאת הכנסות למשפחות בעוני, הפחיתו את הנזק העתידי לילדים⁶⁹. לאור זאת, עולה הדרישה מממשלות להמשיך ולסייע כלכלית למשפחות של מיעוטי יכולת ולילדים החיים בעוני לא רק בתקופת הקורונה, אלא גם לאחריה, וזאת כדי לצמצם את הפער שהיה ערב התפרצות המגפה אך הורחב בעקבותיה⁷⁰.

האינטרנט כזכות אדם בסיסית: כיום, יותר מתמיד, האינטרנט הוא משאב חיוני. מגפת הקורונה הדגישה את העובדה כי גישה לאינטרנט אינה בגדר מותרות אלא חיונית לקבלת מידע על הנחיות, לגישה לשירותים, ללימודים בבית הספר ולשמירת קשר עם משפחה וחברים. חיבור כל משקי הבית לרשת צריכה להיות בסדר עדיפויות לאומי מרכזי של ממשלות בכל מקום, במיוחד ממשלות שלא יוכלו להציע אמצעי חוסן חלופיים בעת משבר⁷¹. במקומות שבהם יש פער דיגיטלי ניכר בקרב תלמידים, יש הקוראים⁷² "לנצל" את התקופה ולדאוג למחשב ולאינטרנט מהיר לכל תלמיד כדי לצמצם את הפער גם לאחר שהתלמידים ישובו לבתי הספר וכן להכין תוכניות עתידיות ללמידה מרחוק בדרך שתצליח לאפשר לכל התלמידים להשתתף בה; תוכנית שתעודכן ותותאם בקביעות לשינויים הטכנולוגיים והבית-ספריים ותהיה נגישה בעתיד לשימוש בעת הצורך⁷³.

הנגשת מידע לאנשים החיים בעוני והכללתם בתהליכים של שיתוף הציבור: ברחבי העולם ממשלות נערכות לתקופות ארוכות של ריחוק חברתי וצמצום חירויות. הדרך הטובה ביותר לשמור על תמיכה ציבורית בצעדים אלו היא שמירה על שקיפות שלטונית ושיתוף האזרחים בקבלת ההחלטות שמשפיעות עליהם. ארגון האומות המאוחדות מזהיר כי ללא שקיפות בקבלת ההחלטות ויכולת האזנה לביקורת, ממשלות מסתכנות באובדן אמונם של האזרחים וכתוצאה מכך בירידה בשיתוף הפעולה של הציבור. כל המידע על מגפת הקורונה צריך להיות נגיש וזמין בכמה שפות, וכן מותאם לאנשים ללא השכלה או בעלי השכלה נמוכה. באמצעי התקשורת יש להשתמש בשפה פשוטה כדי לאפשר הבנה של כלל הציבור⁷⁴. יתר על כן, הפורום הכלכלי העולמי מציין את החשיבות הטמונה בשיתוף אנשים שמושפעים ביותר מן ההסגר גם בחשיבה על פתרונות⁷⁵. כך לדוגמה, במיסיסיפי ארצות הברית, מנהיגי קהילת האפרו-אמריקאים דורשים להיות חלק מן הצוות האסטרטגי לטיפול במגפת הקורונה, לנוכח הפרופורציות של הפגיעה בקהילה⁷⁶. כמו כן, יש חשיבות להכיר בכך שהתמודדות עם המגפה אינה באה על חשבון הניסיון לצמצם את העוני, וכי בתקופת חירום יש להיות זהירים במיוחד מצמיחתו של שיח מדיר ומאשים כלפי אוכלוסיות מסוימות (ברמה הארצית וגם הגלובלית)⁷⁷.

⁶⁸https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126985-nv145m3196&title=COVID-19-Protecting-people-and-societies.

⁶⁹ <https://news.uci.edu/2020/03/31/the-safety-net-got-a-quick-patch-what-happens-after-the-coronavirus/>

⁷⁰ <https://www.nytimes.com/2020/03/31/us/politics/coronavirus-us-benefits.html>

⁷¹ <https://www.thinkglobalhealth.org/article/bridging-digital-divide-covid-19>

⁷² [https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667\(20\)30084-0/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667(20)30084-0/fulltext)

⁷³ <https://temple-news.com/the-digital-divide-covid-19-and-our-failing-education-system/>

⁷⁴ https://www.hrw.org/news/2020/03/19/human-rights-dimensions-covid-19-response#_Toc35446578

⁷⁵ <https://www.weforum.org/agenda/2020/05/un-human-rights-coronavirus-lockdown>

⁷⁶ <https://mississippitoday.org/2020/04/21/as-covid-19-rips-through-black-communities-african-american-leaders-demand-inclusion-on-response-teams/>

⁷⁷ <https://resultscanada.ca/how-to-talk-about-poverty-and-coronavirus/>

ריכוז מידע ועבודה מבוססת מידע וראיות: כדי להיערך לסיוע הרחב והמקיף ביותר, חשוב לרכז את המענים ריכוז מובנה ויעיל. CNN הקים אתר שמרכז באופן מסודר אפשרויות רבות למתן סיוע ולקבלת סיוע בתחומים שונים ברחבי ארצות הברית, כמו מענים לדרי רחוב, ביטחון תזונתי, עזרה נפשית וסיוע לפליטים⁷⁸. כדי ליעל את המענים והפתרונות לאוכלוסיות בעוני יש להתבסס על שיטות עבודה ומחקר מבוסס ראיות וכך להנחות את החלטות ההשקעה של ארגונים ומזעור הכפילויות כדי להבטיח כי המשאבים מופנים ביעילות.

כך, ארגון השותפות הגלובלית (the Consultative Group to Assist the Poor - CGAP) המייצר פלטפורמה להחלפת מידע, ממלא תפקיד מתאם חשוב בין תורמים למממנים המפנים את משאביהם לסיוע לנפגע המגפה⁷⁹. ארגונים בין-לאומיים כגון ה-OECD וכן פורומים בין-לאומיים כמו G7 ו-G20 מפרסמים דוחות והמלצות לצורך טיפול בהשלכות המשבר והתאוששות מקיפה ומתואמת. חשוב לעקוב אחר פרסומים אלו כדי לפעול פעולה מבוססת ידע⁸⁰.

ביסוס מעמדם של העובדים הסוציאליים כעובדים חיוניים ושדרוג מעמדם: כדי שעובדים סוציאליים יוכלו להמשיך ולעשות את תפקידם נאמנה, חשובה ההכרה בחשיבות תפקידם גם בעת שגרה ולא רק בעת חירום, וחשוב כי יהיו בידיהם המשאבים להמשיך ולחזק את הקהילות ואת היחידים שבהם הם תומכים. חלקם של העובדים הסוציאליים בהתמודדות עם המשבר הוא חשוב ומרכזי. העובדים הסוציאליים ועובדי רווחה סמך מקצועיים (מלווים, מדריכים וכד') מסייעים לאוכלוסיות רבות בזמן חירום, ובהן האוכלוסיות החלשות ביותר בחברה. ההיכרות שלהם עם מי שזקוקים לעזרה מאפשרת להגיע אליהם, לסייע להם במידת הצורך ולתמוך בהם. כמו כן, קשריהם עם אוכלוסיות מגוונות הוא משאב חיוני להעברת מסרים חשובים (כמו הצורך בשמירה על מרחק חברתי) בדרך שבה כל אחד ואחת יוכלו להבין זאת. הידע של העובדים אף הוא הוא משאב חיוני בזמן חירום⁸¹. ארגונים חברתיים רבים בעולם, כולל ארגון International Federation of Social Workers (IFSW) קוראים להכיר בחשיבות תפקידם של עובדי רווחה. הארגון מפרט את חשיבותם של עובדים סוציאליים במתן מענה לאוכלוסיות פגיעות במיוחד, את יכולתם לסייע במתן מענים חומריים לנזקקים וכן את סיועם לקהילה וגם ליחידים בהתארגנות בעת חירום⁸².

⁷⁸ <https://edition.cnn.com/interactive/2020/health/coronavirus-how-to-help/>

⁷⁹ <https://www.cgap.org/blog/cgaps-response-covid-19-coronavirus>

⁸⁰ https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126985-nv145m3l96&title=COVID-19-Protecting-people-and-societies

⁸¹ <https://socialwork.tau.ac.il/hatlat-for-social-workers>

⁸² <https://www.ifsw.org/statement-on-ifsw-and-covid-19/>

6. לוחות מסכמים

לוח 1: מענים כלכליים במדינות שנסקרו

דנמרק	גרמניה	שבדיה	ניו זילנד	קנדה	ארצות הברית	בריטניה	צרפת	תשלום עבור ימי מחלה
		עד חודשיים זכאות לימי מחלה				הרחבה של הזכאות על פי חוק עד 28 שבועות	פיצוי עד 20 ימי בידוד	
פיצוי למגזר הציבורי בגובה 75%-90% מהשכר ל-3 חודשים	פיצוי שכר להורי קטינים בעקבות סגירת המסגרות החינוכיות			תמיכה כלכלית לעסקים שהמשיכו לשלם לעובדים משכורת				פיצוי שכר עבור אובדן הכנסה
	תוספת של 60% מהשכר לעובדים חלקיים במקצועות נבחרים							תוספת שכר לבעלי הכנסה נמוכה
	תוספת של 185 אירו לחודש לקצבאות הילדים		הגדלת הקצבה עבור משפחות יחדניות		העלאת קצבת הנכות ב-\$600 לארבעה חודשים			תוספת לקצבאות
				הפחתת תשלום והפסקת ניתוקים בעקבות חובות	תוספת של \$500 לנזקים לטובת סיוע בשכר דירה	הגדלת קצבת הסיוע בשכר דירה עד \$30 משוויו; הגנה ממשלתית על דיירים מפינוי בעקבות אי-עמידה בתשלום בשכר הדירה (סקוטלנד)		סיוע בדיור ובתשלום חשבונות
מענק חד-פעמי אוטומטי למקבלי הבטחת הכנסה ללא צורך בפנייה ⁸³				מענק של \$1,000 למי שאיבד את הכנסתו בעקבות המשבר	מענק של \$1,200 לכל משפחה ועוד \$500 לכל ילד עד גיל 16; מענק מקרן פילנתרופית - \$400 ליחידים ו-1,000 \$ למשפחות שלא זכאיות למענק מן המדינה			מענקים חד-פעמיים

⁸³ <https://www.servicessaustralia.gov.au/individuals/subjects/affected-coronavirus-covid-19/if-you-already-get-payment-from-us/families#familyincomechanges>

לוח 2: שירותים ומענים במדינות שנסקרו

אוסטרליה	צ'כיה	גרמניה	שבדיה	ניו זילנד	קנדה	ארצות הברית	בריטניה	הקלה בהליכים בירוקרטיים
				הרחבת תקופת הזכאות לקצבת נכות אוטומטית; צמצום תקופת ההמתנה לאישור קבלת קצבה; דחיית ועדות הערכה שונות			ביטול הצורך בועדה לקביעת זכאות לקצבת נכות; סיוע במילוי טפסים	
		חוק המבטיח תמיכה כלכלית לשירותי הרווחה			הגדרת שירותי הרווחה כשירותי חירום		הגדרת עובדים סוציאליים ועובדי סיעוד ורווחה סמך מקצועיים כעובדים חיוניים	משרד הרווחה
				חלוקת מחשבים ניידים לילדים שאין בביתם מחשב, כולל חיבור לאינטרנט; חלוקת ספרים וחומרי לימוד לממתינים למחשבים. ⁸⁴		חברות התקשורת הגדולות התחייבו לא לנתק את מי שלא משלם	מתן מחשבים למשפחות נזקקות (סקוטלנד); תוכנית לחלוקת נתבים ומחשבים לילדים ממשפחות נזקקות	החסם הדיגיטלי
					עמותה מסייעת להעביר חומרי לימוד לתלמידים			צמצום הפער הלימודי
				הארכת תוקף הקצבאות לקניית מזון שאותן מקבלים דרך כרטיס אשראי נטען, משלושה ימים לשבוע; תקצוב נוסף לרשויות מקומיות ולעמותות המספקות מזון לנזקקים	כמה חברות חברו כדי לספק מזון לבנק המזון ברחבי המדינה	הנגשת מידע על חלוקת מזון במקום מפעלי ההזנה בבתי הספר; הרחבת זכאות לתלושי מזון	התארגנויות לחלוקת אוכל למשפחות נזקקות ולאנשים שחייבים להישאר בבידוד	ביטחון תזונתי
יוזמת המלונות לדרי רחוב		פתיחת מקלטים 24/7; דיור לדרי רחוב באכסנייה ריקה		הממשלה ועמותות מנסים לשכן דרי רחוב במוטלים ובמגורי חירום; חלק מן הארגונים מחלקים לדרי הרחוב טלפונים			המדינה מורה לרשויות מקומיות לשכן דרי רחוב במלונות והוסטלים	דיור לדרי רחוב

⁸⁴ https://www.facebook.com/MSDNewZealand/posts/825849264590728?comment_id=827267604448894

אוסטרליה	צ'כיה	גרמניה	שבדיה	ניו זילנד	קנדה	ארצות הברית	בריטניה	
				ניידים כדי לשמור עימם על קשר ⁸⁵				
			תרגום הנחיות קורונה לשפות שונות בעזרת מתנדבים		עמותת 211 מחברת בין אדם שזקוק לשירות ובין השירות הרלוונטי		חיבור בין מתנדבים לבין מי שזקוקים לסיוע (על ידי המדינה והחברה האזרחית)	נגישות למידע ולשירותים
		עידוד עזרה שכונתית – שכן לשכן		מלגה ממשלתית לעידוד יוזמות מקומיות ותוספת כספית לתמיכה בעמותות שמספקות שירותים חיוניים		ארגונים דתיים כרשת ביטחון לקהילות מקומיות	רשויות מקומיות מקבלות סמכות לשנות סדרי עדיפויות בהקצאת תקציבים לנוקקים	מענים קהילתיים מקומיים
			העסקה יזומה בתחום היערנות למי שזקוק					מענים תעסוקתיים
	מועדון האימהות העצמאיות מחבר בין תרומות ובין אימהות חד-הוריות					סיוע לשבט הנבאהו בדרום לקבל מים זורמים ונקיים	סיוע לצעירים יוצאי מסגרות רווחה ; חוזר מיוחד לאוכלוסיות חסרות מעמד שלא מקבלות סיוע ישיר מן המדינה	מענים לאוכלוסיות ייחודיות

⁸⁵ https://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=12322914